

ПРОФЕСІЙНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТЕХНОЛОГІЇ ХАРЧУВАННЯ ДО ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кравченко Ольга Леонідівна

ORCID ID: 0000-0002-5145-3689

канд. пед. наук, старший викладач кафедри хімії та методики її навчання
Криворізький державний педагогічний університет, Україна

Євроінтеграційні процеси в сучасній Україні, розширення міжнародної співпраці актуалізують питання підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців харчової галузі, здатних швидко адаптуватись до змін виробничого середовища, нестандартно та креативно мислити, самостійно ухвалювати раціональні рішення, проявляти всій інтелектуальний та емоційно-вольовий потенціал на високому рівні [11].

У сучасній науковій думці поняття «готовність» фахівця до професійної діяльності розглядається багатьма вітчизняними та зарубіжними дослідниками і педагогам (О. Абдуліна, В. Дорохіна, І. Гавриш, О. Гришнова, Р. Гуревич, М. Дьяченко, Л. Кандибович, Е. Карпова, Л. Кондрашова, А. Ліненко, Н. Ничкало, П. Підкасистий, О. Романишина, Т. Сапожнікова та ін.).

На думку С. Рибнікова «готовність» до будь-якої діяльності – це активний стан, що спонукає особистість до дій; стійкість та адекватність реагування людини на різноманітні (зовнішні та внутрішні) впливи [7]. Суголосною цьому є думка А. Ліненко, яка розглядає «готовність» до професійної діяльності як інтегроване утворення, що характеризується прогнозованою активністю особистості під час підготовки та провадження професійної діяльності [4].

Більш детально аналізує поняття «готовність фахівця до професійної діяльності» Л. Кондрашова. Педагог визначає у змісті цієї дефініції професійно-моральні погляди і переконання, спрямованість психічних процесів, оптимізм, самовладання та витриманість, високий рівень працездатності, налаштованість на діяльність й цілеспрямоване подолання труднощів, потребу в професійному саморозвитку, самовдосконаленні, самовихованні [2].

Науковці О.Тютюнник та Ю.Пелех розкривають зміст та характеристику категорії «професійна готовність» через мету та кінцевий результат підготовки майбутніх фахівців до виробничої діяльності [5],[9]. У цьому контексті зміст професійної діяльності виступає критерієм діагностики процесу підготовки, а її якість залежить від рівня адаптації та мобільності майбутнього фахівця, його підготовленості до виконання завдань і функцій майбутньої професійної діяльності, реалізації виробничих обов'язків. Цікавим вважаємо міркування дослідниці Г.Слозанської, яка розглядає «готовність» працівника до роботи через набуття необхідних компетенцій, що забезпечують позитивне ставлення до успіху в професії, здатність і прагнення особи до усвідомлення значущості й необхідності власної діяльності, відповідальне ставлення до професії [8].

Аналіз різноманітних підходів до визначення понять «готовність», «професійна готовність», «готовність до професійної діяльності» дає підстави для висновку про те, що у структурі готовності фахівця з технології харчування до професійної діяльності варто виокремлювати мотиваційно-ціннісний (відображає цілісне й позитивне ставлення до майбутньої професії, розуміння її суспільної значущості, необхідності;

сформованість професійно-значущих цінностей), компетентнісний (сукупність компетенцій, необхідних для організації професійної діяльності, реалізації виробничих функцій, завдань, обов'язків, способів діяльності); особистісний (визначає сформованість професійно-значущих якостей особистості фахівця, здатність до рефлексії, володіння навичками самоаналізу, самопізнання, самовдосконалення) та професійно-діяльнісний компоненти.

Вважаємо за необхідне розкрити зміст професійно-діяльнісного компоненту готовності майбутнього фахівця з технології харчування до виробничої діяльності. У процесі аналізу наукових праць виявлено, що сучасні дослідники (С. Архангельський, О. Білоус, Л. Буєва, Н. Гузій, О. Мороз, Т. Шамова та ін.) серед чинників, що забезпечують ефективне формування діяльнісного компоненту визначають професійно-творчу активність майбутнього фахівця, здатність до інноваційного розв'язання виробничих завдань, рівень розвитку інтелектуальних, емоційних, волевих якостей та дії, що зумовлюють результативність різних видів виробничої діяльності. На думку Н. Поповича, діяльнісний та практичний компоненти є важливими складниками процесу підготовки майбутніх фахівців та передбачають здобуття: фахових знань і практичного досвіду; навичок творчої активності та свідомого володіння процесом саморозвитку, самовдосконалення, професійного становлення; умінь вибору й застосування оптимальних методів, прийомів, способів удосконалення власної майстерності та їх використання в процесі професійної діяльності [6]. Активізація дій здобувачів освіти передбачає формування вмінь визначати виробничі цілі та завдання, планувати та раціонально організовувати власну професійну діяльність, регулювати, контролювати, оцінювати її результати [6].

Серед показників професійно-діяльнісний компоненту готовності майбутніх фахівців з технології харчування до професійної діяльності визначаємо: здатність до самоаналізу, самоконтролю та самооцінки результатів власної діяльності; володіння досвідом використання вмінь та навичок для досягнення професійних цілей; здатність розвивати фахові знання, вміння й навички, професійно-значущі якості та здібності, необхідні для успішної професійної діяльності; володіння прийомами та технологіями самовдосконалення; сформованість професійної поведінки та професійного мислення (для реалізації завдань діяльності у типових та нетипових виробничих ситуаціях). Взаємодія цих показників забезпечує створення умов для активної професійної позиції фахівця, свідомого та ґрунтовного набуття виробничого досвіду [8].

Вивчаючи особливості та умови набуття професійно-особистісного досвіду майбутніми фахівцями, А. Вербицький відзначає ряд суперечностей та недоліків «традиційної» підготовки. Зокрема, він наголошує на здобувачів освіти; невідповідності змісту навчальної та майбутньої професійної діяльності виокремлює суперечності між набуттям формальних знань та можливістю їх застосування у виробничих умовах; індивідуальним характером навчальної роботи студентів та колективним характером праці; сучасними вимогами до компетентності майбутнього фахівця зі сторони роботодавців та відсутністю досвіду у прийнятті виробничих рішень, розв'язанні ситуацій, адекватних професійній діяльності у період навчання [13]. Серед недоліків «традиційного» навчання науковець називає низький рівень навчальної мотивації студентів, відсутність «системності» у розвитку їх інтересу до набуття професійно-значущих знань та вмінь, труднощі інтелектуальної та соціальної адаптації випускників закладів освіти до умов праці, труднощі у створенні умов для професійно-особистісного самовизначення майбутніх

фахівців [13]. Подолання цих суперечностей та недоліків А. Вербицький пов'язує із створенням принципово нових освітніх систем, що забезпечують особистісне становлення та творчу активність майбутніх фахівців, формування практичного та діяльнісного компонентів їх підготовки [13]. Однією з ефективних практико-орієнтованих систем підготовки висококваліфікованих виробничих кадрів, зокрема й фахівців у галузі харчової промисловості, виступає дуальна форма здобуття освіти [10]. Дуальна освіта інтегрує теоретичне навчання здобувачів освіти з тривалими періодами виробничої практики чи роботи на базі суб'єкта господарювання (підприємства, організації, фірми тощо), здатна подолати бар'єри адаптації, соціалізації та працевлаштування випускників закладів вищої освіти [1]. У цьому контексті слушною та логічною є думка педагога О. Яковчук, яка відзначає, що дуальна форма здобуття освіти, на противагу «класичній» освіті, спрямована на збільшення практичної компоненти навчання, подолання розбіжностей між теорією та практикою, надає змогу здобувачу освіти набути досвід професійної діяльності та адаптуватись до умов виробництва вже під час навчання [11].

До суттєвих переваг дуальної форми відносимо: спрямованість навчання на формування практичних вмінь, навичок, якостей та здібностей та студентів; їх максимальну мотивацію на сприйняття навчальної інформації, різні види практик; формування актуальних трудових компетенцій, що пов'язані з конкретною професійною діяльністю, відповідають вимогам потенційних працедавців, економічного сектора й тенденціям розвитку ринку праці; підготовка молодих спеціалістів, адаптованих до умов та реалій виробництва, посилення ефективності формування діялісно-практичного компонента готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності [3],[12].

Висновки. Структура готовності фахівця з технології до професійної діяльності охоплює взаємопов'язані та взаємозалежні компоненти (мотиваційний, компетентнісний, особистісний та професійно-діялісний). До важливих показників професійно-діялісного компоненту відносимо здатність майбутніх фахівців з технології харчування до самоаналізу, самоконтролю та самооцінки результатів власної професійної діяльності; володіння досвідом використання вмінь та навичок для досягнення професійних цілей; здатність розвивати фахові знання, вміння, навички, якості та здібності, необхідні для успішної професійної діяльності; володіння прийомами самовдосконалення; використання особливостей професійного мислення для успішного вирішення типових та нетипових виробничих ситуацій, проблем та завдань. Формування та розвиток окремих показників професійно-діялісного компоненту готовності фахівців з технології харчування до професійної діяльності пов'язуємо із функціонування дуальної форми здобуття вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Амеліна С.М. (2010) Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини. Проблеми трудової і професійної підготовки, (15), 107–112.
2. Кондрашова Л. (2006) Концепція взаємодії моральних і психологічних якостей у зміст і педагогічного професіоналізму. Професійне становлення майбутнього вчителя. Кривий Ріг, 6–34.
3. Коркуна О., Коркуна І., Цільник О. (2018) Сучасні процеси розвитку дуальної освіти : запорука стабільності кадрового потенціалу. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, (4), 90–94.
4. Линенко А.Ф. (1995) Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності.

- Педагогіка і психологія, (1), 125–132.
5. Пелех Ю.В. (2011) Проблемно-пошуковий підхід до визначення структури формування ціннісно-сислової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності. Педагогічні науки. Полтава, 47–52.
 6. Попович Н. (2013) Діяльнісно-практичний компонент у структурі професійно особистісного досвіду майбутнього вчителя музики. Педагогіка вищої та середньої школи, (37), 122–126.
 7. Рибніков С.Р. (2011) Формування готовності майбутніх екологів до професійно-орієнтованої управлінської діяльності : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 20.
 8. Слозанська Г.І. (2019) Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у територіальних громадах. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 687.
 9. Тютюнник О.В. (2012) Зміст і структура професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики наркотичної залежності серед старшокласників. Освіта дорослих як фактор розвитку дорослої людини в умовах сучасних соціальних змін. Черкаси, 143–150.
 10. Яковенко К. В. (2016) Реалізація дуальної системи освіти в підготовці майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. Харків, (1), 205–213.
 11. Яковчук О. (2020) Сутність, завдання та переваги розвитку дуальної освіти в Україні. Materials of the XVI international research and practice conference «Modern scientific potential 2020», (1), 9–14.
 12. Kravchenko O., Starova T. & Nykyforov R. (2021) World models of dual education and features or their functioning. AD ALTA: journal of interdisciplinary research, 11/01-XV, 87–90.
 13. Вербицкий А. А. (1991) Активное обучение в высшей школе : контекстный подход. М. : Высшая школа 206 с.